

о. Тарас Дурбак
ПОГЛЯНЬ
НА СВІТ
ПОБАЧИШ
БОГА

diasporiana.org.ua

• Слово Доброго Пастиря •

Ніщо не противиться виданню.
Филадельфія, 9 січня 1951.

о. Др. ВАСИЛЬ МАКУХ
Єпархіяльний Цензор.

Ч. 41/51.М.

Позволяється видати.
Филадельфія, 10 січня 1951.

† КОНСТАНТИН, в. р.
Єпископ.

Обкладинка роботи Я. Гніздовського

ПОГЛЯНЬ НА СВІТ — ПОБАЧИШ БОГА

Написав
о. Тарас Дурбак

“СЛОВО ДОБРОГО ПАСТИРЯ”
Видавництво О.О. Василян
в ЗДА

Рік II.

Ч. 2.

Лютий 1951

“Небеса повідають славу Божу, а твориво
рук Його вихваляє земля” (Псалом 18, 2).
Україна, Карпати, Яремче: Краєвид.

Вступ

“Бога ніхто не бачив, ніколи” — каже Святе Письмо (Ів. 1, 18) й може ніодин вислів не знайшов стільки відгомону в людському серці, як саме цей. Тому ще й тепер кажуть недовірки, що Бога нема; а маловіри й усі слабодухи тільки знизують раменами й кажуть: “Хто його знає — чи є Бог?”

Питання: “Де є Бог?” — це мабуть перше чи одне з перших питань, що його вже мала дитина ставить своїй матері. Колись може й Ти, сидячи на колінах Твоєї мами, запитував її: “Мамцю, а де є Бозя?” Тоді мамця показала Тобі пальцем угору й казала, що там, угорі, над золотими зорями живе наш Бог і Отець. Було це давно. Але й сьогодні не знайдеш іншої та розумнішої відповіді на це питання.

Як давно існує світ і людина, так давно існують ці вічні питання: “звідки й куди?” Звідки взявся цей світ, звідки те сонечко ясне, чудовий місяць, незлічимі зорі? Хто поставив їх на тих відвічних дорогах, що ними

вони постійно літають у безмежних просторах? Хто означив їм біг і задалегідь усунув усі перешкоди? Звідкіля життя на землі? Звідки людина в світі? Звідки й нащо те все?.. Отакі й подібні питання мучать людський рід. Турбується ними мудрець, що розумом розкопує й розкладає та аналізує світ; ломить собі голову над ними й той, що його хвиля життя несе, куди попало, мов безвільний листок. І чого вже людина не доконала, щоб на ці питання знайти належну й задовільну відповідь? Ось, пройшла безліч країв, провертілась у нутро землі, зміряла глибінь моря, розслідує все, що в землі, під нею й над нею. Ось, присилувала мряковиння зір відкрити ритм своїх рухів, приказала світляним промінням подати число своїх тисячемилевих кроків, іскри блискавок здіймила з хмар і згубну їх силу запрягла в ярмо служби людині. Розслідила людина й себе самого, мистецьку будову свого тіла, таємні сили й пориви свого духа, стерла порох із пам'ятників давньої старовини й відчитала цікаву історію своїх батьків і прадідів, аж до первісних мешканців землі. Людина спізнала, що вона має здібність пізнавати тайни й роздумувати, має здібність виплисти з замотаних питань на ясні води, збирати своє пізнання й робити заключення. А коли так, то чи

не могла б вона, приглядаючись усьому навколо себе, дійти до початку всього, до пізнання Творця всесвіту — Бога?

Світ — мов велитенська книга розгорнена перед кожною людиною. Тільки ж треба вміти читати в ній. Треба навчитись азбуки, щоб, опісля, могли відчитати з тієї книги велику премудрість, що в ній міститься. Бо ж мільйони тих букв розсипав Х т о с ь у природі й кожна з них так і кличе: “Бери й читай, читай уважно, а вичитаєш премудрість, що є над усяку людську філософію!”

Велич і краса світу

Поганський мудрець, природознавець і філософ Аристотель, що вмер 322 року перед Христом, раз таке написав: “Як обсерватор на горі Іда, при погляді на боєво уложене грецьке військо на рівнині, на їздців і на боєві вози, на впорядковану піхоту — мусить прийти йому на думку, що мусить хтось бути, хто ту військову масу тримає в порядку й поступом її рядить; як моряк при погляді на корабель, що захоплює сприятливий вітер до своїх вітрил, є переконаний, що на кораблі мусить бути досвідчений керманіч, який провадить корабель до пристані, так ті, що перші звернули свій зір на небозвід, на

впорядковані ряди зір і обороти сонця, шукали творця й управителя, що рядить тим безмірним порядком і мусіли вони прийти до переконання, що все це не могло постати випадково, та що мусить воно бути твором відвічної сили.”

Так писав великий учений поганин у давнині, коли ще не було далековиду, а тільки голими очима приглядався зоряному світові. Що ж сказав би він, коли б міг дивитись на зорі модерним далековидом, що тисячу разів побільшує все?

Коли європеєць-безвірок знайшов арабського члена своєї виправи на молитві, запитав його: “Звідки знаєш, що є Бог?” Простий араб дав йому дуже влучну відповідь на його питання: “Коли дивлюсь на пісок Сагари, то із слідів пізнаю, хто йшов туди, людина чи звірина; коли ж дивлюсь на світ, то також із слідів пізнаю, що туди ходить Бог.”

Як виглядають Божі сліди в природі?

Подивімся на нашу землю та на зоряний світ. Наша земля в обводі має 40,000 кільометрів. Поверхня землі має 510 міліонів квадратних кільометрів, з чого вода займає 360 міл. квадр. км, а суходіл 150 міл. квадр. км. На ній живе 2,351,113,000 людей. По обчисленню природознавців, наша земля вже досить стара,

бо живе вона самотно вже 2 до 3 мільйонів років. Та сонце ще більше, ніж наша земна куля. В нашому сонці можна б помістити 300,000 таких великих куль, як наша земля, а це значить, що воно стільки разів більше. Віддалене воно від нашої землі на 150 мільйонів кілометрів. А найближча до нас зірка 225,000 разів далше стоїть від нас, ніж сонце. Світло, що перелітає 300,000 кілометрів на секунду, потребує 8 хвилин і одну третину хвилини, щоб від сонця долетіти до нас; але воно потребує около трьох років, щоб дійти до нас від найближчої зорі, 17 років, щоб дійти до нас із Сирія, найкращої зорі нашого небозводу, й 43 роки потребує, щоб дійти до нас від полярної зорі. Коли б ми хотіли дістатися до сонця, то пішки треба б нам іти 10,274 років. За той час землю могли б обійти 3,750 разів, ідучи 40 кілометрів на годину. Поїздом, що гнав би 100 кілометровою швидкістю, треба б нам їхати до сонця 170 років. А літаком треба б летіти 17 років без перерви, при 1000 кілометрової швидкості. А є зорі й тисячі разів більше віддалені від нас. Голим оком у ясну, погідну ніч можемо бачити всього кілька тисяч зір на небі. Та багато зір ми не бачимо й не розрізняємо голим оком; і ближчі з них представляються нам, як світляний шлях, що його

ми називаємо “молочною дорогою,” або мряковиною, а по народньому “чумацьким шляхом.” Учені астрономи-звіздарі нараховують 50 мільярдів сонць у нашій “молочній дорозі” і кажуть, що промінь світла, який 300,000 кільометрів пролітає за одну секунду, потребує аж 20,000 років, щоб долетів від молочної дороги до нашої землі. Таких великих, але ще більше віддалених від нас мряковин учені нараховують на високі тисячі й кажуть, що кожна з них має в собі безліч мільонів зір. Ті модерні вчені говорять, що світло з мряковини Андромеди потребує аж 6 і пів мільона років, щоб долетіти до нашої землі; а мають бути й такі зорі, яких світло від початку світу ще не долетіло до нас, хоч є в дорозі до нашої землі. Вчені астрономи начислили до сьогодні 100 мільонів зір, що є сотки, ба й тисячі разів більші, ніж наше сонце. Напр., звізда Бетелгеза є аж 50 мільонів разів більша, ніж наше сонце.

А що ще дивніше, це ріжнородна величезна швидкість, з якою ті гігантські маси зір літають у просторах над нашою головою. А при тому, летять із найбільшою докладністю й точністю, не загороджуючи дороги одні одним та не розбиваючи себе взаємно. Ось, звізда Вега летить по своїй дорозі зо скорістю 24 кільометрів на секунду (гарматня куля зро-

бить тільки пів кілометра на секунду). А все таки, потребувала б вона 280,000 років, щоб до нас долетіти. А що ж сказати про звізду Арктура, що за одну секунду зробить 647 кілометрів? Та й це ще не багато. Вчені Едвін Габбел та Мілтон Юмансон обсервували багато молочних доріг, і ствердили, що декотрі далекі молочні дороги летіли в просторах зо скорістю 25 міліонів миль на секунду. Наша земна куля також не стоїть на місці, як заморожена. Вона крутиться навколо сонця й за один рік обійде його тільки один раз. Наша молочна дорога також крутиться навколо свого осередного сонця й учені кажуть, що вона обернеться навколо свого сонця раз на 250 міліонів років. Наша земля навколо сонця мусить зробити 940 міліонів кілометрів, це значить, що вона летить зо скорістю 108,000 кілометрів на годину. Що за швидкість, які заворотні числа й міри швидкості! А подумаймо тільки, що треба б 10 міліярдів поїздів, щоб нашу тяжку землю зрушити з місця. А ось, з якою легкістю літає вона в просторах і не западеться в безвісні пропасти вселенної. Хто її жене? Хто підтримує всі ті велитенські небесні тіла? Хто ними кермує? Хто захоронює великий все-світ перед катастрофою? Просто відчуваємо важкість слів великого

вченого Пастера, що їх він сказав, коли обирали його членом Академії Наук в Парижі: “Що є над зоряним небом? Новий зоряний небозвід. Добре, але що там далі за ним? Що? Людському духові знову й знову вперто натискається питання: що є над тими зорями? Відповідь, що над ними є безмежні простори, час, безконечність — це не є ніяка відповідь. Такі слова — це порожні слова й такими категоріями ніхто не може думати... Якщо людину опанує така сильна й уперта думка, то не лишається їй ніщо інше, як тільки впасти на коліна...” А великий Ньютон так сконкретизував вислід своїх глибоких студій над величністю й гармонією всесвіту: “Найблискучішим звязком, що небесні тіла держить у гармонії й порядку — може бути тільки мудрість та сила Найвищого Бога. Він рядить усім не як якась неособова сила, але як наймудріший Пан того всього. Про подивугідний порядок у природі свідчить також і те, що щонебудь є притаманне одному, те притаманним є для всіх, як напр. закон притягання, закон руху йтд. Природа не знає страйку чи непослуху.” Тому то премудро говорить і Папа Пій XII: “Кожне нове відкриття довершене природничими науками, змушує людину закликати: Тут є рука Божа!” Бо справді, “Не-

беса виявляють Божу славу, і вселенна звіщає діло Його рук” (Пс. 18, 2).

Відгомін у людській душі

Погляд на чудовий світ над нами й навколо нас чи тільки спокійне заглиблення до надуми над тим усім— не остає без сліду над людську душу.

Один із найбільших учених ХІХ століття Араго на прилюдному викладі перед науковцями пояснював величні закони руху зізд. “Найближчого тижня, — казав він, — будемо свідками чарівного випадку, що його буде видно й у Парижі. Того дня, в ту й ту годину, в ту й ту хвилину буде затьміння сонця; місяць буде в простій лінії з сонцем і тоді соняшне світло не буде падати на землю. І тоді, — додав він піднесеним голосом, — мої панове, у тій і тій секундї три великі тіла на небі сповнять не моє предсказання, а приказ Божий. Бо всі небесні тіла повинуються Богу, тільки люди не хочуть Його слухати.” — Коли Араго скінчив, настала глибока тиша, всі були мов зачаровані. Коли ж учені слухачі опамяталися, піднялись і довго плескали в захопленні.

Великий математик Айлер був дуже релігійною людиною. Один із його приятелів, проповідник у церкві в Берліні, знеохочений сказав йому од-

ного разу: “Сьогодні віра не ділає на душі, не порушує вона сердець, мої вірні вже не слухають мене, коли їм проповідую, вони сплять, коли до них говорю, виходять із церкви.”

— Ану, зробіть те, що я вам скажу, — говорив побожний Айлер. Замість повторяти завсіди ті самі моральні приписи, покажіть час до часу велич і красу цього видимого світу; не той світ казки, що про нього мріють фантасти чи говорять бабки, але про той правдивий світ, сотворений Богом, про світ, що про нього говорять фізики й астрономи, які стараються відгадати думки Творця; говоріть їм про світ, що його Бог сотворив, а вони його відкинули... Повчіть їх про числа, скажіть їм, що зірка Альдебаран де Торо є 880 разів більша від нашого сонця; що зірка Скорпіону 88,000 разів більша від нашого сонця... Ступайте щораз вище на вищий шлях у цих безмежних просторах... і навіть не пробуйте пояснювати їм границь того безмежного діла Всемогучого Творця... А над усе, запевніть їх, що все те є певне й математично обчислене та стверджене.

Послухав проповідник доброї ради й учений Айлер цікавий був на успіх свого приятеля. І прийшов проповідник раз до Айлера, але весь заклопотаний.

— Що ж сталося? — запитав здивований Айлер.

— Ах, приятелю, — відповів проповідник, — я зовсім прибитий. Мої вірні зовсім призабули, як належить з пошаною поводитися в церкві. Коли я проповідував, вони майже весь час плескали в долоні.

Так подобалась вірним проповідь про зоряне небо.

Одного разу великий винахідник на полі електрики Ампер говорив про ці речі з молодим цивільним апостолом Озаном. Нараз його мова обірвалась і здавалось, що учений Ампер дістав заворот голови. Він схопився за голову й сказав: “Який великий є цей світ, о, який він великий!” А далі, підносячи голову й дивлячись на небо очима повними сліз і зворушення, сказав: “А який великий є Бог, що, мов для забавки, безмежний небесний простір засіяв цим надміром чудес!”

Навіть на такого безбожника, яким був Вольтер, погляд на зоряні світила робив велике вражіння. Багато чув він про це, що погляд на схід сонця ранком є чимось найкращим у світі. І постановив він раз вийти досвітком на верх Альп і подивитись на схід сонця. Коли він побачив, як справді чудово сходить сонце, як крізь темряву ночі пробиваються спершу рожеві, несмілі проме-

ні, що опісля могутніють, яснішають, аж нарешті виходить ясне, могутнє сонце, мов велит, що сьйвом своїм озолочує вершки гір, — тоді великий безвірок упав на коліна, закрив своє обличчя руками й закликав: “Вірю, Боже, вірю!..”

Оповідать про великого письменника Віктора Гюго, що коли в одному своїму творі писав про сотворення світу, то так захопився був красою зоряного неба, що сповнений надземською радістю та почуттям, нараз затримався й закликав: “Беріть мене звідси, коли не хочете, щоб я тут клякнув і молився!”

Отець Плі, релігійний письменник, оповідає, що він знав одного артиста, що тільки тому студіював біологію (науку про життя), щоб насолоджуватись чудами відкритими мікроскопом.

Славний на весь світ учений лікар Рекаміє по скінченні своїх лекцій на університеті заєдно заохочував своїх слухачів, щоб вони клякали й дякували Богові за ті чуда, що їх бачимо в Божих сотворіннях.

А як же ж чудово пише наш невмірущий Тарас Шевченко:

О Боже мій милий!

Тяжко жить на світі, а хочеться жить:

Хочеться дивитись, як сонічко сяє,

Хочеться послухать, як море заграє,

Як пташка щебече, байрак гомонить...

О, Боже мій милий, як весело жить!..

Оце відгомін у людській душі, відгомін тієї відвічної краси Божої, що розсипана по всьому творінні, пориває людське серце, приневолює глибше призадуматись і вчить пізнавати, узнавати й полюбити Того, Хто створив цю величність і красу світу. Світ — це розкрита книга, що з неї вичитуємо імя Творця, великого Мистця, найвищий і наймудріший Розум, Джерело всього існування, всієї величі й краси.

Дивна доцільність у світі

“Коли бачимо, — пише учений Др. Гасерт, — що трудні комбінації по сто разів повторяються і завжди мають той самий наслідок, тоді пізнаємо там прямування до ціли. Бо ж погляньмо тільки в простори вселенної, а там міліони тіл небесних кружляють з незвичайною швидкістю й одне об друге не зачіпить. Все обчислене з предивною мудрістю, під мірою, числом і вагою.” Вже поганський великий промовець і мислитель Цицерон сказав: “Коли дивимось на небо засіяне зорями, тоді приходимо до переконання, що всім тим управляє безконечний Розум.” Адже ж, так відмірити віддалі небесних тіл, так уложити їх, щоб ані не притягали себе занадто, ані не відпихали, так упорядкувати міліони й міліярди найріжніших сотворінь у живому й

неживому світі, щоб усе прямувало до своєї окремої цілі, а разом осягало загальну ціль усього сотворіння й витворювало чудову гармонію, що її бачимо на кожному кроці — того не могла зробити сама природа, вона ж мертва й розуму не має; не міг того створити й людський дух, його ж бо розум надто слабкий і обмежений, а сила надто немічна й незамітна. Отож, мусить бути Хтось вищий, мудріший і сильніший, а також і вічний, що все те зладив, закував у найтвердіші карби порядку й доцільности та вдержує все те в строгому ладі та гармонії не годину, не день і не рік, а мільйони й мільйони століть.

Ось, зоряний світ! Мільйони й мільйони велитенських, до білого жару розпалених небесних тіл, без очей, без розуму й волі, без знання рахунків і мірництва, із страшним розгоном і шумом літають у незміряних просторах над нашими головами, весь час із означеною швидкістю, означеною дорогою, кожне іншою швидкістю, кожне в іншому напрямі й ні на секунду не спізняється, ні на міліметр не відхиляється та ніколи не зударяться. Яка точність їздного порядку, яке вирахування швидкості, напряму, притягаючих та відпихаючих сил та яка тривкість і незмінність усього того порядку та гармонії!

Ось, яка мудрість і доцільність, напр., у самому тільки уложенні земної нашої кулі між усіма тими міліонами небесних тіл. Наша земля віддалена від сонця на 150 міліонів кілометрів. Найшвидшим поїздом можна б ту дорогу відбути за 170 років, а світло потребує на це всього 8 хвилин. Коли б та віддаль була менша, то жар сонця спалив би все на землі. Коли б знову та віддаль була більша, то велика студінь заморозила б усе на землі. Якже ж людське око, а головно людський розум не мають доглянути доцільности й порядку в тому зоряному світі, де й найменше збочення з правої дороги, де найменша зміна швидкості чи віддалі могла б спричинити страшну космічну катастрофу й загладу всього світу?

Подивімся на нашу землю. Як гармонійно й доцільно є уложене все на ній. Над нею сонце, щоб її ogrівати, на ній же самій родюча глина, щоб жити рослини, звірят і людей. Є день, щоб усе могло рости й розвиватися та кріпшати, є й ніч, щоб усе могло відпочинути та набирати нових сил до життя, праці та змагання. Є погода, щоб усе могло дозрівати, а є й дощ, що додає родючости й життю землі. Є тихий і спокійний час, щоб усе живе могло рости й глибше запускати корінці, а є й буря

та сильні вітри, що збирають гази й знищене повітря від рослин, тварин і людей. Саме тільки повітря, що нас оточує, це мов теплий плащ, що ним покриває нас Боже Провидіння й без нього мали б ми дуже низьку теплоту, що дуже відемно діяла б на всяке життя.

А коли ще глибше й основніше приглянемося життю рослин, звірят і людини та заглянемо в їхні тайни, тоді ще яснішою стане нам ця таїнственна правда, що мусить бути Хтось вищий, розумний, всевідучий і всемогучий, що все те створив, провадить і вдержує досі.

Кілько то справді див і чуд діється в царстві рослин! Рослинний світ — це неначе великий дім із міліонами таємниць. Хай учений ботанік-рослинознавець пояснить нам спосіб життя, уклад і розвій простенької полевої квітки, а ми побачимо, яке чудо краси й гармонії ми ще вчора без розмислу потоптали. “Дивуємося, — каже св. Августин, — коли читаємо, що Ісус Христос пятьма хлібами накормив 5,000 людей у пустині. Але ніхто не дивується, коли бачить, що кілька зерен кинених у ріллю, кормить сотки й тисячі людей по всьому світу. Чим же ж було цих 5 хлібів, як не насінням розмноженим у руках Христа, подібно, як кілька зерен пшениці розмноженої в землі?”

Подивімся, які цікаві й багаті деякі рослини своїм доцільним устроєм. Є багато рослин, що живляться комахами. Мають до того відповідний устрій, яким ловлять комашку й поїдають її. Дослідники підрівникових теплих країв оповідають, що натрапляли там на дерева, які живляться кровю комах і малих звірят. Ті дерева мають широкі, міцні листки й коли комага чи якесь мале звірятко диткнеться листка, то він в ту ж мить звивається, затискає жертву, а по якомусь часі випростовується знову й викидає з себе сухі рештки своєї жертви. Всю кров із жертви випиває листок. Один дослідник знайшов у лісах Австралії лилею, що дивно пахнула. Він узяв її з собою й пересадив у вазонку у своєму помешканні. Цікавив його не тільки запах лилеї, але й дивні хвостики скручені в клубок. Професор був цікавий, до чого служать ці “хвостики.” Другого дня взявся він підливати свою лилею й студіювати її. Коли за якийсь час увійшла до кімнати домашня помічниця, побачила, що професор лежить без пам'яті на землі, а дивна лилея обвинула його обличчя й руки своїми “хвостиками,” що впилились своїми кінчиками в його тіло. Вони відпали від тіла щойно тоді, коли помічниця відтяла їх від лилеї. Показалось, що це кровожадна лилея,

яка своїм запахом приманує, а опісля одурманує тварини, випиває їхню кров і тим живиться. Зрештою, чи ж не обкручуються навколо патичків і наші горох, фасоля, хміль і інші рослини? Своїми “вусиками” й вони шукають за поживою, що знаходиться в ріжних складниках повітря. Та всі рослини мають також і дуже цікаві тоненькі корені, що тягнуться нераз глибоко й нераз дуже далеко під землею, шукаючи за поживою. Саме через ті корінці, мов через сотки уст, дістається пожива з землі до рослин. Черпають вони вогкість, що спадає в виді дощу, але черпають також і багато мінеральних та хемічних складників, що знаходяться в землі. Напр., коріння 100-літнього дуба витягнуть із землі за одне літо 9,000 кілограмів води. Ось, простий, звичайний наш овес. Посій його й на найменш урожайній землі, а він і там виросте гарний, здоровий. Учений Соломон Горстмер каже, що овес тому виростає такий гарний, навіть на каміністій землі, бо він саме там майстер у розшуках за потрібними для себе складниками. Без кременки був би він дуже мізерний, без вапна завмер би при другому листку, без поташу або соди не виріс би понад три цілі, без фосфору не мав би зерна, без заліза ріс би нерівномірно. Все те знаходиться саме в каміністо-

му терені й ось, чому овес так охоче там росте й гарні плоди приносить. — Хто сказав тим мільонам рослин, де є їхня пожива й хто навчив їх так по майстерному її собі здобувати?

А що сказати про царство звірят? Що сказати про дивне багатство живих тварин від найдрібніших мікробів, що мільонами плавають в одній краплині води, аж до великого слоня? Що сказати про бистрий їхній інстинкт, що ним, здавалося б, майже дорівнюють інтелігенції людини? Ось, перелетні птахи осінню летять до теплих країв, а весною вертаються назад на ті самі місця, звідки відлетіли. Не заблудили вони в далекій дорозі повітрям, де нема ніяких орієнтаційних знаків. Навіть деякі роди пінгвінів, що нездібні літати, відбувають щороку подорож з південного бігуна до південної Америки й назад через моря. Не заблудять по розбурханому морі й вертаються назад на ті самі місця. А ось, дивна мудрість бджіл. Мід складають вони до точно збудованих клітин. Учений Реомір змірив і вирахував, що тупі угли кожної клітини мають $109^{\circ} 28'$, гострі ж угли мають $70^{\circ} 32'$. Та до чого дійшов великий учений після довгих і тяжких рахунків і вимірювань? Що все те роблять бджоли без мірницьких інструментів, без рахунків, наомацки, з пам'яті. Ба що біль-

ше, учений Реомір завважив, що він помилився в рахунках на 2 ступені; отже, мусів рахувати ще раз і ще раз, поки нарешті знайшов свою помилку й переконався, що бджоли будують свої воскові клітини з найвищою математичною точністю й то так мудро, що при найменшому спотребованні будівничого матеріялу і власної енергії витворюють найбільший простір на складання меду.

Модерний світ хвалиться своєю швидкістю в перегонах, у скаканні, в підношенні тягарів ітд. А ось, існують маленькі птиці, малі як вільшанки й вони два рази річно перелітають 2,000 миль без затримки. Є комахи, що здібні скочити на віддаль сто разів більшу, ніж довжина їхнього тіла й 500 разів так високо, як високі вони самі. Деякі комахи можуть піднести тягар 500 разів тяжчий, як вага їхнього власного тіла. Якщо могли б ми зрівняти себе з мурашкою, що підносить 500 разів більший тягар, ніж вона сама важить, тоді ми повинні би піднести 36 тон тягару. Коли б ми могли зрівняти себе з комашкою, що скаче 500 разів вище, ніж її власна висота, то ми повинні б перескочити два найвищі американські хмародери (около 600 метрів високо). А ось, яка сила й відпорність організму деяких тварин. Напр., хрущик, що має зовнішній

охоронний “панцир,” завгрубшки на одну сотну частину цаля, може налетіти на цегляну стіну зо скорістю 20 миль на годину, впасти на землю без поранення, піднятись і далі летіти.

Учені подивляють дрібний і незвичайно делікатний устрій деяких органів чи зовнішних прикмет звірят. Напр., вони ствердили, що найтонше волоконеце павутини, що його тяжко й доглянути голим оком, складається з 4,000 ще тонших волокон. На одному крилі мотиля є 100,000 лусок, на крилі ж шовківниці учені нарахували аж 400,000 лусок.

Дивне є також, якими способами звірята здобувають собі їжу. Учений Лінне пише, що, напр., віл споживає 276 родів билин, а на інші 218 роди билин взагалі не зверне уваги, мов би знав, що ці останні шкідливі для його шлунка. Вівця кормиться 387 билинами, а інші 141 роди билин обережно оминає. Коза зість 440 роди билин, але 125 родів билин ані не діткнеться. Звідки в неї така мудрість? — Живе, напр., звірятко, що його називають “морським павуком.” Подібне воно до рака й живе в морі. Цей “рак” накриває себе вязанками трави, що її обтинає своїми ножицями-кліщами та насаджує на своє тіло, а то на те, щоб риба його не спостерегла й не боялась ближче пі-

дійти. — Дуже цікавим явищем морських глибин є так звана “електрична риба.” Вже в давнині знали, що вона трясє, коли діткнутись її яким металевим предметом, але ніяк не могли збагнути причини того. Щойно, коли відкрили і просліділи електрику, ствердили, що ця дивна риба витворює в собі електричний струм. Вона живе в морських глибинах і, заховавшись на дні, чигає на свою жертву. Коли ж жертва приближається, тоді ця риба поражає її електричним струмом і так має готову їжу. Дослідники кажуть, що в деяких озерах Венесуелі живуть такі сильні “електричні риби,” що своїм струмом здібні вбити й коня.

Можна б навести ще десятки й десятки цікавих прикладів із життя звірят, але всі вони однаково говорять про дивний і незвичайно доцільний устрій їхнього організму, їхніх інстинктів і здібностей. Всі вони мають кожне окрему свою ціль, а все ж таки — усі так гарно сповняють своє загальне завдання чи призначення: вдержати життя загалу, навіть за ціну смерти одиниць. Одні живляться другими, але ніколи себе взаємно не вигублять і всі безпосередньо чи посередньо помагають людині вдержати життя. Чи ж не дивне є впорядкування звіринного світу та спрямування його до однієї цілі?

А вже людина, корона всіх сотворінь, це справді вершок усякого дива на землі. Яка величня й маєстатична виглядає вона, коли блискавицям громовиць приказує впасти до своїх стіп, без жодного ушкодження себе, коли іскру електричного струму, як прояв своєї волі, пересилає через глибінь океанів, недоступні гори й безмежні пустині! Яка подивугідна вона, коли осідлає силу пари й газів та з заворотною швидкістю їздить по суходолі, по морі й літає у повітрі! Яка могутня вона, коли ріжними винаходами подив викликає в усьому світі; коли живу й мертву матерію потрапить покорити собі та зробити її своїм послухним слугою! Яка подібна вона до Творця, коли свої думки та найкращі переживання духа потрапить вдихнути в матерію та увіковічити їх у своїх творах, у літературі, музиці, малярстві, різьбі й архітектурі! Та погляньмо головно на устрій тіла людини. Це, справді, дивний лябіронт премудрости й доцільности. Тіло людини має свій головний заряд-владу, а це мозок. З нього виходять накази, що через кабель — у хребтовій кості та через тисячі дрібних нервів, мов через телефонічні дроти, доходять до найдалших частин тіла. Тіло має і своє центральне ogrівання,—це органи травлення, що витворюють і очи-

щують кров у людському тілі. В здоровому тілі є пересічно 5 літрів крові, що кружляє по цілому тілі зо скорістю около 32 км. на годину. В кожному кубічному міліметрі крові знаходиться 5 мільонів так званих червоних тілець, а 5 тисяч білих тілець. Коли б кров у тілі не рухалася, то вона замерзла б при половині ступеня під зером (Цельзія), а при 60 ступенях теплоти зіпсувалася б. Щоб до того не дійшло, то на це вважає шлунок, що теплоту тіла вдержує на 37 ступеневій теплоті. На дворі може бути 10 ступенів морозу (Цельзія!) чи 30 ступенів теплоти, все одно, тіло захове свою нормальну теплоту — 37 ступенів. Має людське тіло свій музичний прилад — це гортанка та власні органики в легенях. Віддиховий провід, це мов міх, а голосові струни — це мов органіві дутки, що можуть викликати багато тонів ріжної сили й високости. Модерна техніка не має таких досконалих підойм, як його має людське тіло в своїому кістякові й системі мязів, що мов могутні паси ременів на всі сторони пробігають людським тілом. Має воно дивну ссучонатискаючу помпу в виді серця. Є це мяз завбільшки кулака людини. Цей маленький орган виконує просто неймовірно велику працю. Вдень і вночі, безустанку, цілими десятками років вдаряє

воно по 70 разів на хвилину. Серце кожного дня виконає працю, що рівняється 87,000 кільограмометрам. Що це значить? Це означає силу, якої треба, щоб 87,000 кільограмовий тягар підняти на один метер високо; або інакше: це праця, якої треба, щоб навантажити майже 9 залізничих вагонів, по 1,000 кільограмів до кожного вагону, підносячи вантаж за кожним разом на метер високо. І ось, таку працю виконує серце щоденно й ми того часто навіть не відчуваємо. Воно це розганяє кров по нашому тілі й ця кров три рази перейде нашими жилами за одну хвилину. А вже мабуть найцікавішим органом нашого тіла є око, цей найдосконаліший фотографічний апарат у світі. В очній сітці витворюється образ зовсім так, як на фотографічній плиті чи фільмі. Та як на фотографічний фільм помилково візьме людина два образки один за одним, то обидва образи будуть зіпсуті. На вразливу сітку ока щогодини падають сотки й тисячі образів, а все ж око всіх їх чисто й барвно відтворює. Кожний образ зараз відсилає до мозку, який його переховує, мов у архіві й кілька разів треба, то завжди може собі його вибрати й у минулому бачений образ може тисячі разів бачити наново в майбутньому, далеко від предмету, що його

образ схоплений був колись на фільм ока. Око не потребує відмірювати відстань предмету, що його хоче бачити. Його нерви автоматично наставляють очну сочку на відстань і на великість предмету. Коли предмет зближається, тоді очна сочка стається більш випуклою, коли ж предмет віддаляється, тоді очна сочка звужується, але воно це робить само від себе, ми того ані не спостерігаємо. Око є найбільш вразливим органом нашого тіла й тому знаходиться воно глибоко в очній ямці, а повіки добре вважають і негайно заплющуються, якщо окові загрожує вода, порох, або сильне світло. До того очі й за найтугіших морозів не відчують холоду, коли кожен інший член тіла може змерзнути, а то й відмороженим бути. Взагалі, устрій і здібности нашого ока викликають найбільший подив і захоплення в науковому світі. По думці вченого Ейлера—око безконечно перевищує всі машини, що їх людський геній потрапить збудувати. А вчені Фламаріон та Нютон запитують: “Чи око могло постати без усякого знання оптики?” І відповідають, що вже й сама тільки будова ока домагається існування вищої Істоти, що не тільки знає ті закони, але також може всі рухи матерії тим законам підчинити.

Ось, короткий образ чудової краси

й подивугідної доцільности в нашому світі. Кого не приневолить він глибше призадуматись над тим усім?

Мала мурашка у великій машинерії

В одній величавій церкві в Мінстері на місці престола стоїть величезний годинник, високий до самої стелі. Показує він хвилини, години, дні, місяці, роки й пори року. Крім того, машинерія годинника порушує багато фігурок. Кожної чверть години ударить у дзвін мала дитина, кожної пів години вдарить молодець, кожної тричверти години мужчина, а щогодини старушок. Можемо собі уявити, який складний мусить бути устрій того годинника. А тепер, — як пише світової слави малярський проповідник о. Тихомир Товт, — уявимо собі, що між ті великі колеса годинника, між його тисячні зубці і пружини ввійшла маленька мурашка. Оглядає все, спостерігає величезні підойми, завважує осі, колеса, пружини й, врешті, зачне мудрувати: “Овва, та ж тут нічого особливішого”! — каже до себе. “Що вказівки крутяться? Але ж їхня вісь зачіплена до цього ось колеса. Це колесо звязане і осьтамтим колесом, що також крутиться. Чому ж колесо крутиться? Ага, осьтам велика пі-

дойма, що ним порушує, а осьтам велика пружина, що його підносить і опускає. Чи ж є тут щось особливішого? Де ж там! Одне порушує другим, друге третім, третє десятим і так далі, все таке ясне, таке простеньке.”

Отак мудрує дрібна мурашка між колесами великого годинника й думає, що все розуміє, все вже знає. Тільки одного не розуміє, одного не знає. Не розуміє й не знає, хто саме так майстерно уложив ті колеса й колісцятка, що одне поганяє другим. Хто був той годинникар, той великий, мудрий і винахідливий годинникар, що все так чудово уложив?

Багато людей роздумує зовсім так, як та мурашка. Бачать тільки зорі, землю, її рослини, звірята, мертву природу й людину; бачать красу й доцільність у всьому світі, бачать і подивляють, але їхній зір не сягає далі й вище, ніж зір дрібної мурашки. Проте, людина — це не мурашка запорпана в землю. Людина має не тільки очі, що все бачать, але має й розум, що може й повинен думати. Вже маленька дитина думає й завжди питається: звідки, чому й нащо? Не тільки запитує, але й уперто вимагає відповіді. Мурашка не думає й тому не шукає за дальшою відповіддю. Та людина повинна шукати за нею далі. Повинна не тільки бачи-

ти й подивляти, але й думати та заключення робити. А ті заключення величні й чудові, що поривають серце. Адже ж, якщо в піску пустині є якісь сліди, тоді кожен заключає, що туди мусів хтось іти. Якщо є гарний цвітник засаджений різними квітами й рожами, то мусить десь бути огорожник. Якщо є складний годинник, то мусить бути десь і годинникар, що його так майстерно зладив. Якщо є велитенський, просто — незміряний світ із міліонами й міліярдами зір і сонць, з землею й рослинами, зо звірятами й людиною, а в усьому тому видніє і таки в очі вдаряє великий лад, гармонія й доцільність, то думаючий розум каже, що мусить десь бути й майстер того всього, що все те створив, наладнав і все вдержує та всім тим керує мудро й могутньо, мусить десь бути наймудріша й наймогутніша Істота — Бог, Вседержитель.

Справді, поглянь, людино, на світ, поглянь як зріла й розумна людина, що далеко бачить і глибоко думає, поглянь на світ, а побачиш Бога!

“Небеса бо виявляють славу Божу, і вселенна звіщає діло Його рук” (Пс. 18, 2).

З ЛИСТІВ НАШИХ ЧИТАЧІВ

“При кінці цього Св. Ювілейного Року засилаю Вам щиру подяку за книжки такого гарного змісту. Дуже потішаючим є, що ті книжки пишуть не тільки Отці, але і світські письменники, і то в українським, католицьким дусі. Видко, що ходили до таких шкіл, у яких соціалізм і радикалізм не мав місця. То є радість особливо для нас стареньких піонерів, що ми такого дочекались по 50 роках побуту в Канаді. — Моя передплата кінчиться в сім місяці. І щоб не затягати довгу на новий рік, то я вже посилаю \$2, як передплату на 1951, а 50 ц. нехай іде на пресовий фонд видавництва.”

Григорій Козяк
Едмонтон, Альта.

Дорогий Пане Козяк! Дякуємо за щирі слова признання за наші книжечки. З нагоди ж Вашого 50-ліття піонерства бажаво, щоб Вам Бог дав довгі роки сили, кріпкості духа й тіла, і щоб Ви ще довгі роки були тим гарним зразком вірного сина нашої Церкви й прикладного громадянина.—
Редакція.

* * *

“Дуже Вас красно перепрошаю, що так довго затримав передплату за такі гарні книжочки, з котрих нетільки Українці-католики, але взагалі всі Українці в Америці і за границею довідаються правди і вилізуть з тих поганих блудів, у яких їх голови повисихали.”

Антін Бусовський
Пітсбург, Па.

ДОБРОДІІ ВИДАВНИЦТВА “Слово Доброго Пастиря”

На видавання наших книжечок зложили свої жертви слідувачі Добродії:

1. Тасія Коновальська, Детройт Міш. \$10.00
2. Микола Кулак, Шікаго, Ілл. 7.00
3. Катерина Путас, Мікізракс, Па. 7.00
4. Михайлина Сарахман, Пітсбург, Па. 5.00
5. Т. Борецька, Нью Гевен, Конн. 5.00

Нашим Добродіям складаємо щирю подяку за їх жертви. Хто буде наступний?

ДОРОГІ ЧИТАЧІ! Відновлюйте передплату \$1.50 на рік 1951. Вплачуйте післяплату. Усіх наших читачів просимо скріплювати наше видавництво “Слово Доброго Пастиря”!

Досі появились ось такі наші книжечки:

Рік 1950:

М. Островерха: Святий Рік 1950

о. В. Гавліч ЧСВВ: Церква—мій скарб

о. В. Ваврик ЧСВВ: Комунізм і релігія

д-р Гр. Лужницький:

Забороло Христової Правди

о. Т. Е. ЧСВВ: Цариця вервиці

о. І. Назарко ЧСВВ: За душу молоді

о. М. Войнар ЧСВВ:

Василіяни в українськiм народі

о. В. Ковалик ЧСВВ: Защо мене беш?

о. С. Сабол ЧСВВ: Чи Бог дбає за нас?

о. І. Назарко ЧСВВ: Посів крови

М. Островерха: Пастир миру і любови

Рік 1951:

о. С. Сабол ЧСВВ: Релігія і мужі науки

Замовлення і передплату на “Слово Доброго Пастиря” посилайте на адресу:

“Good Shepherd”

Basilian Fathers

Box 231

Glen Cove, L. I., N. Y.

Ціна 15 ц.

ЦІННИЙ НАБУТОК! У гарному мистецькому переплеті, з золоченим написом, цілий річник за 1950 р. наших книжечок, із яких зачерпнете цікаві й конечні відомості з релігії, з історії нашої Церкви, з історії наших взаємин із Заходом! Ціна річника \$3.00. Замовляйте у нас.

ІСТОРІЮ, СПОГАДИ, ОПОВІДАННЯ перечитаєте в календарі “Доброго Пастиря” за 1951 р. Ціна \$1.00. Замовляйте в нашому видавництві!

* * *

У ВИДАВНИЦТВІ “СЛОВО ДОБРОГО ПАСТИРЯ”

можна набути такі книжки:

1. **МОЛИТВЕННИКИ** — українські, українсько-англійські й англійські (нашого обряду) в ціні від \$5 до \$1.10.
2. о. проф. Лужницький: **ХРИСТИЯНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА ЕТИКА**, Мінхен 1948 .....\$0.50
3. **ПОКЛІН МАРІЇ** — Збірник статей, нарисів, поезій наших передових письменників, Мінхен 1948 .....\$0.75
4. Равль Плю І. Т.: **НАЗУСТРІЧ ЖИТТЮ** — з франц. перекл. Ярослав Чума, В-во “Добра Книжка,” На Чужині.....\$0.50

**Читайте — поширяйте — передплачуйте
ілюстрований журнал
“СВІТЛО”**

Видають О.О. Василяни в Торонто, Канада.
Замовлення слати на адресу:

THE BASILIAN PRESS
3 Beverley Street
Toronto, Ontario, Canada

“Слово Доброго Пастиря”
Видавництво О.О. Василян
в ЗДА

[PRINTED
IN U.S.A]